

Leven er christenen in Palestina?

“Leven er christenen in Palestina?” Een vraag die soms met verwondering wordt gesteld. Bedevaarders naar het Heilig Land bezoeken de heilige plaatsen, maar beseffen vaak onvoldoende dat er ook vele christelijke Palestijnse gemeenschappen zijn, niet enkel in Bethlehem, maar ook in Ramallah, Taybeh, Gaza en andere plaatsen. Op geregeld tijdstip roepen de christelijke leiders van het Heilig Land geloofsgenoten op om op bedevaart te komen. Nu meer dan ooit - maar kan het?

Eén van de eerste christelijke gemeenschappen

Sinds menscheugenis leven er christenen in het Heilig Land. Het Heilig Land vormt de ontstaansgeschiedenis voor het christendom en haar kerken. De Palestijnse christenen zijn één van de oudste christelijke gemeenschappen ter wereld. Christenen hebben een belangrijke rol gespeeld in het Palestijnse bewustzijn en vooral binnen de Palestijnse nationale beweging. Christenen waren/zijn actief in de media én in de politiek. Deze christenen hebben hun grieven tegenover Israël betreffende o.m. de heilige plaatsen van Bethlehem en Jeruzalem.

Palestijnse christenen hebben het Arabisch als moedertaal. Deze christenen zijn eerst en vooral Palestijnen en dan ook christen. Zij voelen zich nauwer betrokken bij de Palestijnse moslims dan bij de Westerse christenen. De vraag of je christen of moslim bent, stelt zich zelden in Palestina: je bent gewoon een Palestijn.

Pax Christi International

Sinds de jaren '60 van de vorige eeuw volgen verscheidene Pax Christi-afdelingen de situatie in het Heilig Land op, vooral sinds de bezetting van de Palestijnse Gebieden (Westoever, Gaza én Golan) door Israël na de Zesdaagse Oorlog, van 5 tot 10 juni 1967. Met regelmaat organiseerden later o.m. de Nederlandse en Duitse Pax Christi secties pelgrimages naar het Heilig Land.

In 1978 organiseerde Pax Christi Nederland een seminarie met als titel “Het Beloofde Land”. In het verslagboek spreekt men over de “Israëli's” en de “Palestijnen”. Over de “christelijke Palestijnen” werd met geen woord gerept, alsof die (nog) niet bestonden. Daar kwam verandering in toen Pax Christi International nader kennismaakte met de christelijke Palestijnen in 1999, tijdens de internationale bestuursraad in Amman (Jordanië) en Jeruzalem. Op die bijeenkomst werd H.B. Michel Sabbah, de toenmalige (Palestijnse) Latijnse patriarch van Jeruzalem, tot internationaal voorzitter gekozen van de beweging. Op die manier kwam Pax Christi International dichterbij de realiteit van de kleine christelijke Palestijnse gemeenschap. In het bijzonder vanaf 1999 werd de betrokkenheid van Pax Christi International en vele van haar lidorganisaties alsmaar sterker in het Israëlisch-Palestijns conflict.

Wat is de identiteit van H.B. Michel Sabbah? Hij werd geboren in Nazareth (Galilea) in 1933, tijdens het Brits mandaatgebied. Hij is een Arabier, een Palestijn, en uiteraard, een christen, een katholiek. Op zijn paspoort staat: Israëlisch. Hij werd de eerste en enige Palestijnse Patriarch sinds 1987. Voorheen waren het meestal Italianen.

Pax Christi International staat, net zoals de Verenigde Naties, voor een tweestatenoplossing van het conflict. De beweging staat voor de veiligheid van de beide volkeren. Veel initiatieven van Pax Christi International, zoals de vreedstochten of pelgrimages, de campagnes tegen de afscheidingsmuur, acties tegen de nederzettingen, interventies over schendingen van mensenrechten en de status van Jeruzalem enz. worden in dat politiek kader geplaatst.

Pax Christi International heeft steeds gepleit voor een internationale status voor Jeruzalem, met de garantie voor de aanwezigheid van de drie monotheïstische godsdiensten en Jeruzalem als gedeelde hoofdstad van Israël (West) en Palestina (Oost). Dat is op basis van Resolutie 181 van de VN Algemene Vergadering van 29 november 1947.

Stichting Israël en Nakba voor de Palestijnen

Het conflict in de regio begon niet enkel op 7 oktober 2023. Op 14 mei 1948 riep Ben Gurion de staat Israël uit. Op 15 mei volgt de Nakba (Arabisch voor 'catastrofe' of 'ramp'). Hieruit volgt de Arabisch-Israëliëse oorlog in 1948 en ontstond er een heus vluchtelingenprobleem, met 726.000 vluchtelingen. In 1948 waren 35 % van alle christenen vluchtelingen. Palestijnse vluchtelingen leven in 60 kampen (19 kampen in de Westoever, 8 kampen in de Gaza, 10 kampen in Jordanië, 10 kampen in Syrië en 13 kampen in Libanon). Velen zijn de regio ontvlucht en leven als migranten in de Verenigde Staten, Europa, Centraal en Zuid Amerika, Australië en Canada.

Honderd jaar geleden vertegenwoordigden de christenen nog een vijfde van de bevolking in de Arabische wereld, vandaag nog vijf procent. De emigratie van christenen uit de regio gaat globaal gezien verder. In de Palestijnse Gebieden daalt het aantal christenen, in Israël neemt het toe. Tienduizenden Palestijnse christenen wonen in steden als Sydney, Berlijn, Santiago, Detroit en Toronto. De meeste christenen uit de regio van Bethlehem leven in Chili. De meeste christenen uit de omgeving van Ramallah verblijven in de VSA.

Palestijnse christenen in Oost-Jeruzalem, de Westoever en Gaza behoren tot 15 verschillende denominaties. De grootste is de Grieks-orthodoxe (41 %) gevolgd door de Latijnse christenen (36 %) en de Grieks-katholieken (9 %). Sommige denominaties zoals de Kopten, oorspronkelijk afkomstig uit Egypte, hebben slechts enkele families. In Gaza en op de Westbank maken Palestijnse christenen 1% uit van de 5.3 miljoen Palestijnen. Er wonen ongeveer 50.000 Palestijnse christenen op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook. Er zijn naar schatting 182.000 christenen in Israël, waarvan 75% Arabische christenen.

Christenen in Gaza

In 2015 werd het aantal christenen dat in Gaza woont, geschat op 1500 tot 3000. Er is een kleine katholieke gemeenschap in Gaza Stad. De Fidei Donum priesters (uit Argentinië - en tot voor kort ook Brazilië) dragen er de pastorale zorg, samen met enkele vrouwelijke religieuzen. Naast het gebouw van de kleine kerk zorgt de Heilige Familie parochie ook voor de opvang van mindervaliden en bejaarde vrouwen. Christenen in Gaza wensen uitdrukkelijk vreedzaam samen te leven met de moslims. De Latijnse en orthodoxe gemeenschappen stellen hun scholen en hospitalen open

voor alle Gazanen. In de Heilige Familie parochie in Gaza stad is de Argentijnse Pater Gabriel Romanelli de parochiepriester sinds 2019. Kort na 7 oktober had Paus Franciscus geregeld telefonisch contact met hem. Recentelijk schreef Gabriel een boekje met de titel “Licht in het puin” - een indringend getuigenis van de oorlog in Gaza. De naam van de parochie ‘Holy Family’ verwijst naar de vlucht naar en van Egypte door Jozef, Maria en het kindje Jezus, dus doorheen de Gaza.

Na 7 oktober 2023 werd de Grieks-orthodoxe kerk in Gaza stad door het Israëlijs leger (IDF) met de grond gelijk gemaakt. De Katholieke parochie bleef overeind, doch niet zonder schade aan gebouwen en met enkele doden. Orthodoxe christenen werden opgevangen in de katholieke parochie. Op een totale bevolking van 2,3 miljoen Gazanen leven er nu nog ongeveer 630 christenen (waaronder 135 katholieken). Dat zijn 400 christenen minder dan enkele jaren geleden. Sommige christenen willen bewust blijven wonen in de Gaza. Zij zijn ‘standvastig’ (Sumud).

Momenteel leven er nog iets meer dan 100 mensen in de katholieke parochiegebouwen. De parochie draagt ook zorg voor zorgbehoevenden (zowel christenen als moslims). Het grote probleem in Gaza is tekort aan zuiver water, energievoorziening, voeding, medicijnen, geen bankverrichtingen (onvoldoende cash geld). Onderwijs en hospitaal instellingen werden vernietigd. Het zijn het Latijnse Patriarchaat, Caritas Jeruzalem en de Orde van Malta die af en toe basisvoorzieningen leveren aan de christenen in Gaza. Israël bezet nu meer dan 50% van het Gazaanse grondgebied. Het wil zelfs 70%. Een nieuwe grens?

Moederkerk

De “moederkerk” is gevestigd in Jeruzalem. Er zijn in Jeruzalem zoveel kerken dat je één kerkgebouw hebt voor 177 christenen. Het aantal christenen in de stad daalt verder. De bezetting sinds 1967 heeft vele christenen doen emigreren. Gelukkig zijn (buitenlandse) religieuze congregaties. Het gemeenschapsleven van de christenen in Jeruzalem staat onder hevige druk. Het aantal religieuze congregaties neemt af en binnen vijf of zes jaar zullen er nog maar een beperkt aantal over zijn. Ze beschikken over grote gebouwen, maar daar wonen slechts twee of drie mensen. Congregaties beheren veel ziekenhuizen, maar binnenkort zullen ze te kampen hebben met een tekort aan personeel.

Palestijnse christenen krijgen nauwelijks toegang tot de heilige plaatsen in Jeruzalem. Slechts tientallen krijgen een toelating van de Israëlijsche overheid om bijvoorbeeld Pasen te vieren in de Heilige Grafkerk. Christenen uit Bethlehem kunnen niet zomaar naar Jeruzalem gaan om hun godsdienst te beleven. De christelijke scholen en universitair onderwijs staan op hoog niveau. Veel christenen zijn actief in de politiek en het zakenleven. Christenen fungeren op die niveaus als bruggenbouwers tussen de gemeenschappen. Maar zij kampen ook met werkloosheid en discriminatie, vooral de jongere generatie.

Met regelmaat flakkeren er opnieuw spanningen op, onder meer rondom het Tempelplein, de al-Aqsa Moskee en de Rotskoepel in Jeruzalem. De spiraal van geweld zet zich verder. Sommigen spreken van een derde Intifada, opstand van Palestijnse Arabieren tegen de Israëlijsche bezetting, aangevoerd door jongeren. De

vraag is of die opstand geweldloos kan verlopen of niet. Sami Yousef, de CEO van het Latijnse Patriarchaat van Jeruzalem, coördineert de economie van de katholieke gemeenschappen. Sami is een telg uit één van de 13 grote traditionele Palestijnse families.

Christenen op de Westelijke Jordanoever

Onder een permanente bezetting door Israël op de Westelijke Jordanoever is het leven haast onmogelijk voor de Palestijnen aldaar. Werkloosheid is een groot probleem. Sinds 7 oktober 2023 hebben Palestijnen geen 'permit' of toelating meer om in Israël te werken. Hun jobs werden vervangen door buitenlandse migranten. Daar bovenop zijn er nog nauwelijks of geen pelgrimages (toerisme) meer. De stad Bethlehem is een spookstad. Meer dan 600 check points blokkeren Palestijnen om zich te verplaatsen.

Taybeh - op 30 km van Jericho - is een overwegend christelijk dorp. Al meer dan drie jaar kampt deze regio met problemen door kolonisten die land in beslag nemen en vernietigen. Vooral sinds 7 oktober 2023 is er een uittocht van inwoners naar andere landen. Meer dan 70% van de huizen in Taybeh staat leeg! Het belangrijkste is dat de kerk er is en de mensen dient. Bovendien is er de samenwerking met andere denominaties goed.

De pastoor van Taybeh is E.H. Bashar Fawadleh. In samenwerking met het Latijnse Patriarchaat heeft de parochie een drievoudige missie opgezet: het creëren van banen, huisvestingsprojecten en belangenbehartiging. Beleidsbeïnvloeding vindt voornamelijk plaats in directe samenwerking met ambassades en consulaten. De Franse diplomatie neemt het voortouw wat betreft de kerken. Bashar schrijft regelmatig briefingnota's gericht aan diplomaten. Niet alleen om hen te informeren over het aanhoudende geweld door de kolonisten, maar ook als een vorm van bescherming (voor zover dat mogelijk is). De inwoners van Taybeh zijn bang; er is geen veiligheid en geen werk. De aanvallen door kolonisten zijn toegenomen en in hevigheid toegenomen, vooral in de afgelopen twaalf maanden. De lokale economie, waaronder de olijfboomgaarden, wordt verwoest. De talrijke vaste en vooral de willekeurige controleposten maken een normaal leven onmogelijk. De talloze beperkingen zijn onhoudbaar!

Joodse kolonisten schuwen geen geweld om huizen en dorpen te vernielen. Honderden Palestijnen zijn hierdoor al om het leven gebracht. Het Latijnse Patriarchaat probeert zoveel als mogelijk de getroffensten te helpen door jobs te creëren. Gelukkig kunnen de plaatselijke parochies zoveel als mogelijk mensen in nood opvangen met o.m. voedselbanken en medische voorzieningen.

Op de Westelijke Jordanoever zijn er met regelmaat vernielingen van de **Bedoeïenen** gemeenschappen en vluchtelingenkampen. Het Israëlische regime wil de Palestijnse bevolking concentreren of verplaatsen naar een zestal steden - leven zoals in getto's! De ontelbare (vliegende) checkpoints maken dat mee mogelijk. Op die wijze creëert men nieuwe nederzettingen.

Vicariaat van Sint-Jakobus

Israël is het enige land in het Midden-Oosten waar de christelijke bevolking sinds 1948 gegroeid is. Niet-Arabische christenen, zoals de Russische christenen die naar Israël immigrerden als huwelijkspartners van Joden, zijn daarbij inbegrepen. De christenen in Israël zijn in meerderheid Arabisch, maar ook vele migranten.

De Pool Piotr Zelasko SSD is patriarchale vicaris van de Hebreeuwssprekende katholieke gemeenschap. Het vicariaat is gevestigd in het voormalige Italiaanse consulaat en is eigendom van de Franciscanen (West-Jeruzalem). De Hebreeuwssprekende katholieken hebben zeven gemeenschappen in Israël, klein maar actief, waarvan er twee voornamelijk uit Russische gelovigen bestaan. Ongeveer 60% van de Israëlische bevolking is atheïst. Religie heeft geen plaats in het Israëlische leger, en als gevolg daarvan verliezen veel jongeren hun geloof. Er worden veel initiatieven genomen om kinderen en jongeren te bereiken en hen pastorale begeleiding te bieden. De Hebreeuwssprekende katholieke gemeenschap wordt niet eens een minderheid genoemd, zo klein is ze!

Sinds 7 oktober 2023 heerst er in Israël een sfeer van verdeeldheid, angst en bovenal veel haat jegens de Palestijnen. Er is een groot gebrek aan vertrouwen. Sinds 7 oktober hebben verschillende Arabieren West-Jeruzalem verlaten vanwege de onveiligheid. “Maar lijden kent geen vlag.” De diversiteit in deze regio is een realiteit. De evangelische oproep om je vijanden lief te hebben is een mooie theorie, maar in Israël moeilijk in de praktijk te brengen.

Seminarie in Beit Jala

Het priesterseminarie van het Latijnse Patriarchaat is in Beit Jala. De rector, E.H. Bernard Poggi STL, is een Amerikaanse Palestijn. Het seminarie telt verschillende seminaristen uit diverse delen van het bisdom. De afgelopen jaren is het aantal seminaristen gedaald; momenteel zijn er ongeveer tien seminaristen. Sommigen van hen zijn Jordaanse katholieken, één komt uit Jeruzalem, één is Melkitisch en één is Syrisch-katholiek. Na 7 oktober 2023 werd de Israëlische ambassade in Jordanië gesloten en krijgen de studenten geen visa meer. Recentelijk werd de Jordaanse parochiepriester uit Beit Sahour het land uitgezet, geen nieuw visum!

Het seminarie ondergaat een transformatie door zich te richten op de pastorale vorming van leken. De vorming van christenen blijft belangrijk, vooral via scholen. Het seminarie richt zich op de pastorale vorming van leken in vijf steden op de Westelijke Jordaanoever. Een fundamentele vraag die zowel de seminaristen, de leken als de professoren zich stellen is: gezien de oorlogsomstandigheden in het land, waarom zijn wij hier als christenen? De Universiteit van Bethlehem speelt hierin een sleutelrol, vooral met haar vrouwelijke studenten (70%). Na 7 oktober heeft het patriarchaat arbeiders in dienst genomen om het seminarie te moderniseren met nieuwe gebouwen en infrastructuur, waarbij gebruik werd gemaakt van materialen en arbeidskrachten uit de gemeenschap zelf. Fr. Bernard roept christenen op om terug te keren naar het Heilige Land. Bedevaarten kunnen daarbij helpen. Over de recente oorlogen zei Bernard: Wie heeft de oorlog gewonnen? Niemand!

Sinds 7 oktober 2023 woedt er een leegloop in het land. Vooral de stad Bethlehem wordt getroffen door de leegloop (veelal jonge mensen) door gebrek aan werk - geen pelgrimages - winkels en hotels dicht - het is een spookstad! Christenen, moslims én Israëli's emigreren. Naar waar? Religieuze feestdagen zoals Kerstmis en Pasen verlopen in mineur met focus op de inhoudelijke boodschap.

Custodie Heilig Land

De door Sint Franciscus van Assisi gestichte Orde Der Minderbroeders is door de paus aangewezen om de infrastructuur van de christelijke heiligdommen in het Heilig Land te beheren. Deze taak wordt al meer dan zeven eeuwen door de Franciscanen waargenomen. Dit alles uit zich vooral in de diensten aan de pelgrims. Aan het hoofd staat de 'custos' (Custodia Terrae Sanctae), een kerkelijke term die verwijst naar een bepaalde bestuurseenheid binnen de Orde Der Minderbroeders. Het werk van de Custodie van het Heilig Land wordt uitgevoerd in Israël, Palestina, Jordanië, Syrië, Libanon, Egypte, Cyprus en Rhodos. De Custos staat aan het hoofd van de Franciscaanse gemeenschap (300 Franciscanen met 44 nationaliteiten).

Kardinaal Pierbattista Pizzaballa

Kardinaal Pizzaballa is de huidige Latijnse Patriarch van Jeruzalem, een Italiaanse franciscaan. Voordien was hij de 'Custos' van het Heilig Land. De Kardinaal vraagt zich af: wat komt er na deze oorlog in Gaza? Op de Westelijke Jordaanoever heerst chaos en plegen kolonisten geweld tegen Palestijnen. In die context kunnen pelgrims nog niet komen. De Palestijnse president, Mahmoud Abbas, heeft geen geloofwaardigheid bij de Israëli's. Binnen beide gemeenschappen (Israël en Palestina) zijn er veel meningsverschillen. Langs beide kanten is nieuw politiek leiderschap nodig. De huidige leiders hebben hun geloofwaardigheid verloren. Het verhaal van 'we gaan deze oorlog winnen' heeft gefaald. De oorlog heeft veel kapot gemaakt! Palestijnen zijn geen mensen die je constant kunt verplaatsen.

De oecumenische samenwerking van o.m. katholieken met orthodoxen staat ook onder druk. De samenwerking tussen de kerken en tussen de andere religies (Jodendom en Islam) is zwak. Religieuzen krijgen van de Israëlische regering ondertussen geen nieuwe verblijfsvergunningen meer. Het betalen van belasting aan de Israëlische overheid is ook een meningsverschil tussen de kerken. De Patriarch zegt dat wij als normale instellingen onze bijdragen aan de overheid moeten betalen. De Grieks-orthodoxe kerk blijft vasthouden aan de wet van de Ottomaanse en Britse periode en weigert daarom belasting te betalen voor hun eigendommen.

Tijdens de oorlog bezocht de Patriarch verschillende keren de parochie in Gaza telkenmale bij kerkelijke hoogdagen. Het Latijnse Patriarchaat heeft contacten met het Israëlische leger en met Hamas in Gaza. Daardoor bleef de katholieke Heilige Familie parochie min of meer gespaard van geweld. Gelukkig kon er op initiatief van het patriarchaat hulp gaan naar Gaza en de Westelijke Jordaanoever. Wereldwijd is er steun gekomen van kerken en organisaties. Tienduizenden Gazanen kregen hulp van het patriarchaat. Zelfs voor de Westelijke Jordaanoever werd voedsel bedeed, werden salarissen betaald en werden banen gecreëerd.

De haat tussen naties is nu dieper geworteld zegt de Patriarch. Sommige uitspraken van politieke leiders zoals 'Palestijnen zijn dieren' zijn onaanvaardbaar. De ontmenselijking van de ander moet stoppen. Kort na 7 oktober 2023 waren de spanningen in Galilea ook hoog. Er waren tekenen van meer geweld en zelfs oorlog. Sommige christenen in Galilea identificeren zich vooral met de Palestijnen, terwijl anderen zich eerder aansluiten bij het Israëliëse verhaal. Als herder van alle christenen in het Heilige Land, was het moeilijk voor de Patriarch om op te merken dat tientallen christenen werden gedood door christelijke soldaten die dienden in het Israëliëse leger.

‘Houd de deur open voor contact en dialoog’ zegt de patriarch. De relatie van patriarchaat met de Israëliëse autoriteit is complex en moeilijk. Het fundamentele probleem is dat de ene etnische groep de andere niet erkent: ‘de andere bestaat niet!’. De status van Jeruzalem blijft ook een belangrijk knelpunt. En een tweestatenoplossing is niet realistisch. In elk scenario blijft Israël de sterkste. Het Latijnse Patriarchaat van Jeruzalem beheert de katholieke gemeenschappen in Israël, Westelijke Jordaanoever, Gaza, Jordanië en Cyprus.

Op 27 april 2026 publiceerde Kardinaal Pizzaballa een uitzonderlijk sterke pastorale brief gericht aan zijn dioceses.¹ Het is een indrukwekkende bezinning over ‘christen zijn’ in deze benarde tijden van geweld en oorlog. De brief bestaat uit drie delen: het eerste deel begint met zijn analyse van de huidige chaotische situatie. “Voordat we het over idealen hebben, is het noodzakelijk dat we ons stevig verankeren in de realiteit zoals die is, en tegelijkertijd Gods actieve aanwezigheid daarin erkennen.” In het tweede deel wil hij een visie voor zijn diocesane gemeenschap delen, geïnspireerd door en verankerd in de Schrift, en met name in Jeruzalem. In het derde deel tracht hij diezelfde visie te vertalen naar pastorale implicaties voor zijn kerkgemeenschap, waarbij hij ingaat op de activiteiten van parochies, gezinnen, scholen en instellingen. “Deze brief is in de eerste plaats pastoraal van aard: hij bevat geen louter politieke overwegingen en analyses. Hij is slechts in bredere zin ‘politiek’, in die zin dat hij betrekking heeft op het verblijf in de polis als christenen, dat wil zeggen: verblijf in de werkelijke wereld en in de stad Jeruzalem, terwijl we ons altijd richten op de ware en definitieve polis, het hemelse Jeruzalem.”

De Kardinaal veroordeelt de oorlog en de internationale wanorde: “Oorlog is het voorwerp geworden van een afgodische cultus: we gaan niet langer aan tafel zitten om conflicten te vermijden, maar beschouwen oorlog juist als een mogelijke, of zelfs onvermijdelijke uitkomst. ”./.. “Oorlog dient als een doel op zich. Sommige wereldmachten, die zich ooit als hoeders van de internationale orde presenteerden, tonen vandaag een ander gezicht: ze kiezen partij, niet op basis van rechtvaardigheid, maar op basis van hun eigen strategische en economische belangen.” De aanhoudende bezetting loopt het risico dat die een blijvend karakter krijgt, waardoor elke kans op een rechtvaardige, in onderling overleg bereikte oplossing wordt ondermijnd. “Jeruzalem is van niemand in het bijzonder; het is van iedereen, want het is geen oorlogsbuit, maar een geschenk, een gemeenschappelijk referentiepunt, een erfgoed van de mensheid.”

¹ [Latin Patriarchate of Jerusalem - Letter to the Diocese](#)

Kairos Palestine

H.B. Michel Sabbah is van in het begin betrokken bij Kairos Palestina, een project van Palestijnse christenen. Zij vragen aandacht voor de situatie van christenen in de Bezette Gebieden. Het is een oecumenisch initiatief en richt zich tot de kerken wereldwijd. Het eerste Kairos document dateert van 11 december 2009. Het tweede is van november 2025. De patriarch emeritus stelt dat deze verklaring niet antisemitisch of anti-Israëlsch is. “De kern is dat de Kairos-tekst verwijst naar het belang van het internationaal recht, dat moet worden gerespecteerd.” Ook het christelijk zionisme richt veel schade aan, met name door zijn partijdigheid ten gunste van Israël. “U hebt het volste recht om voor Israël te kiezen, maar niet voor een Israël dat sinds 1948 oorlog voert en de menselijke waardigheid van de Palestijnen met voeten treedt.” Het is mogelijk om te kiezen voor een Israël dat kiest voor vrede en vreedzame co-existentie, in plaats van voor haat, geweld, bezetting of oorlog. Door toegenomen radicalisering en polarisatie tussen “zij en wij” - “moslims versus christenen” - worden mensen uitgedaagd zich sterker te profileren als moslim of christen. Dat was vroeger helemaal niet het geval.

Slotreflectie

De wereldwijde tolerantie of onverschilligheid - gebrek aan verontwaardiging - over menselijk leed is zeer groot. De systematische ontmenselijking kent geen grenzen! Er heerst een klimaat om het geweld en het doden van hulpverleners goed te keuren. Patroon = systematisch schendingen van internationaal (humanitair) recht - gepaard met een systematische afbouw van het diplomatieke vak. Israëliërs en Palestijnen - en hun NGO's - die kiezen voor co-existentie en samenwerking worden gediscrimineerd door de Israëlsche overheid.

Mensen zijn niet neutraal ook als ze zwijgen. Politieke neutraliteit mondt uit in gewetensneutraliteit! Israël mag doen wat het wil - geen reacties internationale gemeenschap, enkel met woorden! Israël kan zich alles of toch veel permitteren! Evidentie van de straffeloosheid. Politici springen selectief om met internationale normen en waarden. EU is ‘payer not player’. Veiligheid van Israël wordt als een kernbelang van de Duitse staat gezien. Israël krijgt automatisch altijd moreel overwicht en de meeste media aandacht. Lijden mag je niet vergelijken. Verzoening enkel mogelijk op basis van gelijkwaardigheid. Sumud = standvastigheid, ‘we blijven hier’!

Een Heilig Land zonder christenen is ondenkbaar. De band van christenen wereldwijd met de christelijke gemeenschappen in het Heilig Land is essentieel. Daarom zijn bedevaarten en inleefreizen naar het Heilig Land uiterst belangrijk, zowel voor het spirituele leven als voor de solidariteit.

Mechelen, 3 juni 2026

Paul Lansu, diocesaan priester bisdom Antwerpen - werkzaam in Borgerhout intra muros - Pax Christi International.